



Evropski standardi u inkluziji Roma

juni 2012

EVROPSKI STANDARDI U INKLUZIJU ROMA -brošura-

Finansijski podržano od strane UN Fonda za okončanje nasilja nad ženama
*Stajališta iznesena u ovoj publikaciji su isključivo stavovi autora i ne odražavaju nužno stajališta
UN Fonda za okončanje nasilja nad ženama, UN Women, Ujedinjenih naroda ili bilo koje UN agencije.*



Napomena: Ova brošura sadržava sažetke i neslužbene prijevode nekoliko dokumenata: EU Okvir nacionalnih strategija za integraciju Roma do 2020., 10 Osnovnih zajedničkih principa za inkluziju Roma i Direktivu EU br. 2000/43/EZ ili tzv. Rasnu direktivu. Nastala je za potrebe grupe Romkinja liderica u okviru programa Romkinje za život bez nasilja finansiranog od strane UN Fonda za okončanje nasilja nad ženama.

10 Zajedničkih osnovnih principa inkluzije Roma¹

Uvod

10 Zajedničkih osnovnih principa za inkluziju Roma su po prvi put predstavljene na sastanku Platforme za romsku inkluziju u Pragu 24. aprila 2009. U junu iste godine Vijeće ministara EU koje djeluje u okviru socijalnih pitanja je dodalo Principe kao aneks svojim zaključcima i pozvalo je države članice EU i Komisiju da ih koristi.

10 zajedničkih osnovnih principa za inkluziju Roma uključuju:

1) konstruktivne, pragmatične i nediskriminirajuće politike,

Ljudi poštuju i ostvaruju osnovne vrijednosti EU koji uključuju ljudska prava i dostojanstvo, ne diskriminaciju i jednake mogućnosti kao i ekonomski razvoj. Politike romske inkluzije su integrirane u glavne politike kao što su one u oblasti obrazovanja, socijalnih poslova, stanovanja, zdravlja i sigurnosti. Cilj ovih politika je da osiguraju Romima efikasan pristup jednakim mogućnostima u državama članicama.

Drugim riječima...

Prvi princip se fokusira na „konstruktivne i pragmatične politike“ a to su politike koje odgovaraju situaciji na terenu. Oblikovanje, primjena i evaluacija politika i projekata ne može biti zasnovana na pretpostavkama, već na stvarnom položaju Roma. Kako bi se ostvario ovaj princip, pažnja treba biti usmjerena na analize i druge izvore informacija, terenske posjete, i idealno, Romi trebaju biti uključeni u razvoj, primjenu ili evaluaciju politika i projekata. Prvi princip također podrazumijeva promociju ekonomskog i socijalnog razvoja Roma, kao osnove za ostvarenje jednakih mogućnosti za Rome.

Kako ostvariti ovaj princip u praksi?

- ☑ Ne zasnivati politike na pretpostavkama već na stvarnom stanju
- ☑ Radi ostvarenja ovog cilja potrebno je koristiti studije, ankete, posjete i uključivanje Roma ili eksperata, itd.
- ☑ Promoviranje ovog pristupa kod svih aktera
- ☑ Osiguranje poštovanja EU vrijednosti (ljudska prava, dostojanstvo, ne diskriminacija, itd.)
- ☑ Uzeti u obzir socio-ekonomsku nejednakost koju su iskusili Romi i podržati jednake mogućnosti/jednak pristup za Rome

¹ NAPOMENA: ovaj dokument nije službeni prijevod dokumenta Evropske unije pod nazivom Deset zajedničkih osnovnih principa za inkluziju Roma već predstavlja informativni sažetak ovog dokumenta kao i kratka tumačenja Evropske komisije pripremljen za potrebe grupe Romkinja liderica u zagovaranju prava i ravnopravnosti u BiH



2) Jasno ali ne isključivo ciljanje,

Jasno ali ne i isključivo ciljanje Roma je ključno za sve inicijative politika inkluzije. To podrazumijeva stavljanje fokusa na Rome kao na ciljnu grupu ali ne i na isključivanje drugih ljudi koji žive u sličnim socio-ekonomskim uslovima. Ovaj pristup ne izdvaja mjere koje su fokusirane na Rome od drugih širih mjera. Uz to, gdje je to relevantno, treba razmotriti očekivani uticaj širih politika, mjera na socijalnu inkluziju Roma.

Drugim riječima...

Postoji stalna rasprava o tome kako najbolje odgovoriti na potrebe manjina koje uključuju dva suprotstavljena pristupa: specifičan pristup (podrazumijeva ciljanje manjina) ili opšti pristup (koji se tiče svih). Drugi Princip nam omogućava da idemo izvan ove rasprave primjenjujući „jasno ali ne isključivo ciljanje.“ Ovo podrazumijeva fokusiranje Roma kao ciljne grupe bez isključivanja drugih koji žive u sličnim socio-ekonomskim uslovima. Politike i projekti trebaju biti usmjerene ka „ranjivim grupama,“ „grupama na marginama tržišta rada,“ „ grupe koje žive u obespravljenim područjima,“ itd. sa jasno istaknutom činjenicom da ove grupe uključuju Rome. Ovaj pristup je naročito bitan za politike i projekte u područjima naseljenim Romima koji žive zajedno sa drugim manjinama ili marginalizovanim članovima društva.

Kako ostvariti ovaj princip u praksi?

- ☑ Ciljane politike o „otvorenim“ grupama (npr. ranjive grupe, ljudi koji žive u obespravljenim područjima, ugrožene grupe, itd.) sa jasno istaknuvši da ovo uključuje Rome
- ☑ Razvoj politika za socijalno obespravljenim područjima i ne za neku posebnu, specifičnu manjinsku ili etničku grupu
- ☑ Voditi računa o mogućim negativnim rezultatima širih (generalnih) politika koje odgovaraju na posebne probleme Roma, naročito njihove društvene inkluzije

3) Pristup koji uključuje različite kulture,

Postoji potreba za pristupom koji uključuje različite kulture koji povezuje Rome sa ljudima drugačijeg etničkog porijekla. Suštinski za efikasno komuniciranje između različitih kultura i politika, je učenje o različitim kulturama i dr. znanja koje zaslužuju da budu promovirane zajedno sa borbom protiv stereotipa i predrasuda.

Drugim riječima...

Poduzimanje mjera na promociji inkluzije manjina potiče bojazan da će integracija voditi kulturnoj asimilaciji (utapanju u većinu). Treći princip odgovara na ovu dilemu i sugerira da umjesto vezivanja na kulturne identitete, politike i projekte treba se fokusirati na promociju učenja i znanja o različitim kulturama. Koristeći ovaj princip, većina stanovništva ima alate i znanja koji im pomažu da razumiju romsku kulturu, i Romi imaju alate i znanja da razumiju kulturu većine. Kao rezultat promovisanje međusobnog razumijevanja pomaže da se odgovori na predrasude koje postoje na obje strane. S

druge strane, ovaj pristup ne podrazumijeva da treba učiniti ustupke kada su u pitanju osnovna ljudska prava.

Kako ostvariti ovaj princip u praksi?

- ☑ Promoiviranje učenja o različitim kulturama (npr. trening sesije, informativni materijali, itd.) i međusobno razumijevanje
- ☑ Naglašavanje razmjene između kultura i uloge medijatora u ovom smislu
- ☑ Uključivanje ljudi različitog etničkog/nacionalnog porijekla u dizajniranje, implementaciju i evaluaciju politika i aktivnosti
- ☑ Vođenje računa o kulturnim specifičnostima romskih zajednica kada se pripremaju politike (npr. biti svjestan tabua, i sl.)
- ☑ Vođenje računa kulturnim predrasudama koje mogu nastati u komunikaciji kao i u procesu donošenja i sadržaju politika i aktivnosti

4) ciljanje na mainstream (inkorporiranje pitanja položaja Roma u sve politike koje se donose), Sve politike inkluzije ciljaju na uključivanje Roma u glavne tokove društva (glavne tokove u obrazovnim institucijama, poslovima i stanovanju). Gdje još postoji dijelomično ili u potpunosti odvojeno obrazovanje ili stanovanje, politike inkluzije Roma moraju ciljati da prevaziđu ovo nasljeđe. Građenje vještačkih i odvojenih tržišta rada za Rome treba biti izbjegnuto.

Drugim riječima...

4 princip ističe da dugoročni uticaj politika i projekata ponekad, umjesto da podržavaju inkluziju Roma, mogu rezultirati ojačavanjem segregacije. 4 princip ističe da promocija romske inkluzije u glavne tokove društva treba biti krajnji cilj svih politika. Prema tome, sve akcije trebaju biti procijenjene kako bi se vidjelo da li postoji rizik da izazovu segregaciju te ako je to potrebno treba ih prilagoditi. Na primjer, podrška obnovi kuća za Rome može na površini doprinijeti borbi protiv njihovog društvenog isključivanja. Međutim, ako su ove kuće izolovane geografski tako da su udaljene od javnog prevoza, u stvarnosti potpomaže segregaciji Roma iz društva. Slično tome promocija romskog zanatstva kao izvora prihoda doprinosi aktivnom učešću Roma na tržištu rada ali isto tako vodi riziku odvojenog i vještačkog tržišta rada samo za Rome. Na kraju, segregacija može biti pogoršana mjerama koje su na prvi pogled neutralne ali na kraju kreiraju dodatne barijere za Rome zbog njihove situacije: ovo je poznato kao „indirektna diskriminacija.“

Kako ostvariti ovo u praksi?

- ☑ Podrška aktivne desegregacije kroz promociju integritanog pristupa (odnosno podrška smanjenju segregacije, odnosno fizičkog odvajanja Roma kroz promociju uključivanja Roma)
- ☑ Izbjegavanje mjera koje imaju rizik osnaživanja segregacije čak stvaranja novih oblika diskriminacije i vođenje računa na dugoročne uticaje politika i projekata
- ☑ Svjesnost o riziku indirektna diskriminacije (kada na prvi pogled neutralna mjera na kraju vodi kreiranju dodatnih barijera za Rome)

📌 Uključivanje romskih zajednica

5) svjest o rodnoj dimenziji (ravnopravnosti spolova),

Inicijative politike romske inkluzije moraju uzeti u obzir potrebe i okolnosti u kojem žive romske žene. Politike trebaju odgovoriti na diskriminaciju i probleme pristupa zdravstvenoj zaštiti i dječijoj zaštiti ali i nasilju u porodici i iskorištavanju.

Drugim riječima...

Romkinje će prije iskusiti socijalno isključivanje od muškaraca Roma i žena u opštoj populaciji. Romkinje su naročito ranjive i trpe neravnopravnosti zbog ograničenog pristupa obrazovanju, zapošljavanju i socijalnim uslugama. One su često žrtve dvostruke diskriminacije: na osnovu roda (gendera/spola) i etničkog/manjinskog porijekla. Štaviše, one su u većem riziku da postanu žrtve nasilja u porodici, trgovine i eksploatacije nego žene u opštoj populaciji. Romkinje također imaju ključnu ulogu u promociji integracije npr. kao medijatorke integracije u obrazovni sistem.

Kako ovo može biti ostvareno u praksi?

- 📌 Odgovor na posebne potrebe Romkinja u donošenju, primjeni i evaluaciji politika i aktivnosti
 - 📌 Voditi računa o s tim povezanim pitanjima (npr. višetruka diskriminacija, nasilje u porodici, iskorištavanje, pristup zdravstvenoj zaštiti/brizi o djeci)
 - 📌 Osigurati da Romkinje učestvuju i igraju vodeću ulogu u konsultativnim tijelima ili monitoring komisijama
- 6) mjenjanje politike zasnovno na podacima/dokazima,

Ključno je da države članice uče iz svojih iskustava u razvoju inicijativa za inkluziju Roma i dijele to svoje iskustvo sa drugim državama članicama. Prepoznaje se da razvoj, implementacija i praćenje politika inkluzije Roma zahtijeva dobru osnovu u redovno prikupljenim socio-ekonomskim podacima. Gdje je to važno, primjeri i iskustva primjene politika socijalnog uključivanju drugih grupa bilo u ili izvan EU, također trebaju biti uzeti u obzir.

Drugim riječima...

6 princip ističe potrebu da se uči iz sopstvenih iskustava kao i razmjene iskustava sa drugim akterima ili praktičarima kako bi se izvukle lekcije iz njihovog dotada urašenog posla. U cilju da se izvuku koristi iz postojećih iskustava, dobre prakse trebaju biti istaknute i podjeljene sa drugima. Dijalog između zemalja članica i između romskih aktera, kao i sa drugim sektorima (npr. u vezi sa radom sa drugim ranjivim grupama ili razvojem izvan EU).

Kako ovo može biti ostvareno u praksi?

- 📌 Korištenjem i kombinovanjem postojećih informacija i gdje je to potrebno prikupljanjem podataka (u skladu sa propisima o ličnim podacima) sa ciljem praćenja primjene projekata i razvoja politika

- ☒ Uzimanjem u obzir do tada ostvarenih rezultata od strane različitih inicijativa (npr. EU Romska mreža, EU Platforma za romsku inkluziju, Dekada Roma, itd.)
- ☒ Gedje je to važno, dobiti inspiraciju od i graditi na primjerima i iskustvima rada sa drugim ranjivim grupama
- ☒ Korištenje informacija izvan EU
- ☒ Promovisanje djeljenja informacija i razmjene iskustava među državama članicama

7) korištenje EU instrumenata,

U razvoju i primjeni politika koje ciljaju na inkluziju Roma, ključno je za države članice da koriste instrumente EU, uključujući pravne instrumente (Rasna direktiva, Okvirna odluka o rasizmu i ksenofobiji), finansijske instrumente (Evropski socijalni fond, Evropski fond za regionalni razvoj, IPA) kao i koordinacijske instrumente (Metoda otvorene koordinacije). Države članice moraju mjeriti korištenje finansijskih instrumenata (finansijskih sredstava namjenjenih za određena pitanja unutar EU) sa ovim Osnovnim principima, i koristiti postojeća znanja unutar Evropske komisije, kada su u pitanju evaluacija politika i projekata. Kritika ili ocjena drugih zemalja članica (peer review) i transfer dobrih praksi su također podržani na ekspertnom nivou od strane EURoma (Evropska mreža za socijalnu inkluziju unutar Strukturalnih fondova).

Drugim riječima...

7 princip ističe važnost EU pravnih, finansijskih i koordinacijskih instrumenata koji mogu biti promovirani od strane država članica kao sredstva za podršku romskoj inkluziji. Ovo je povezano sa 6 principom koji se odnosi na koordinaciju i saradnju između aktera na evropskom nivou.

Kako ovo može biti ostvareno u praksi?

- ☒ Korištenje i promocija EU zakonodavstva koje podržava inkluziju Roma (npr. Direktive, Okvirne odluke).
- ☒ Korištenje i promocija EU finansijskih instrumenata koji podržavaju romsku inkluziju (npr. Strukturalni fondovi, itd.).
- ☒ Korištenje i promocija instrumenata EU politike koji podržavaju romsku inkluziju (npr. koordinacijski proces, političke izjave, itd.)
- ☒ Korištenje 10 osnovnih zajedničkih principa kao osnove za evaluaciju EU instrumenata
- ☒ Korištenje odgovora i informacija eksperata od strane mreže EURoma o korištenju Strukturalnih fondova za Rome
- ☒ Korištenje prednosti i mogućnosti ocjene učinjenog od strane država članica (peer reviews) sa ciljem učenja iz praksi najnaprednijih
- ☒ Saradnja sa nacionalnim vladama sa ciljem da se ostvari jasna predanost od korištenja Strukturalnih fondova i drugih finansijskih instrumenata za romsku inkluziju

8) uključivanje regionalnih i lokalnih vlasti,

Zemlje članice trebaju razvijati, primjenjivati i evaluirati inicijative za politike inkluzije Roma u bliskoj saradnji sa regionalnim i lokalnim vlastima. Ove vlasti igraju ključnu ulogu u praktičnoj primjeni politika.

8 princip se fokusira na lokalne i regionalne vlasti kao aktere na lokalnom nivou su suštinski važni za inkluziju Roma.

Kako ovo može biti ostvareno u praksi?

- ☒ Podizanje svijesti regionalnih i lokalnih vlasti o EU politikama i instrumentima
- ☒ Vođenje računa o implementaciji politika inkluzije na regionalnom i lokalnom nivou
- ☒ Uključivanje regionalnih i lokalnih vlasti u donošenje, praćenje i evaluacija politika za romsku inkluziju
- ☒ Promocija ovog pristupa u nacionalnim vladama (vladama na državnom nivou)

9) uključivanje civilnog društva, i 10) aktivno učešće Roma.

Države članice također trebaju razviti, donijeti, primjeniti i evaluirati inicijative za inkluziju Roma u bliskoj saradnji sa akterima civilnog društva kao što su nevladine organizacije, socijalni partneri (sindikati, udruženja poslodavaca), univerziteti/istraživači. Uključivanje civilnog društva je prepoznato kao suštinski važno za mobilizaciju i širenje stručnog znanja neophodnog za razvoj javne debate i odgovornosti u procesu donošenja politika.

Rezultati politika su unaprijeđeni uključivanjem Roma u svaku od faza procesa. Romska uključenost mora postojati na državnom i EU nivou kroz doprinos ekspertize/stručnog znanja romskih stručnjaka i javnih službenika, kao i kroz konsultacije sa cijelim nizom romskih aktera u donošenje, primjenu i evaluaciju politika. Od suštinske važnosti je da politke inkluzija budu zasnovane na otvorenosti i transparentnosti i pronalaženju odgovora na teška pitanja i tabue na odgovarajući i efikasan način. Podrška za puno učešće Roma u javni život, stimulisanje njihovog aktivnog građanstva i razvoj njihovih ljudskih resursa (odnosno stručnosti, kvalifikacije ljudi) je od vrhunske važnosti.

Drugim riječima...

Zadnja inicijativa se tiče saradnje sa nevladinim organizacijama (NVO), socijalnim partnerima, univerzitetskim stručnjacima/istraživačima i samim romskim zajednicama. Ovi akteri trebaju aktivno učestvovati u donošenju, primjeni, monitoringu i evaluaciji politika i projekata. Ne samo da romske organizacije i mreže imaju vrijednu ekspertizu koju mogu podijeliti, ali oni mogu biti važni za distribuciju informacija drugima.

Kako ovo može biti ostvareno u praksi?

- ☒ Konsultovanje i uključivanje NVOa, univerzitetskih stručnjaka i predstavnika Roma u svim fazama razvoja politika
- ☒ Korištenje stručnih znanja i širenje kroz mreže civilnog društva
- ☒ Organizovanje javnih debata tokom procesa izrade/donošenja politike
- ☒ Odgovor mjera pozitivne akcije (pozitivne diskriminacije) kako bi se ohrabrilo učešće Roma u javnom životu i aktivnom građanstvu
- ☒ Promoviranje mogućnosti za zapošljavanje za Rome uključujući mjere pozitivne diskriminacije u strategijama za razvoj ljudskih kapaciteta kao što je organizovanje treninga, obuka i posjeta kompanijama koje ciljaju na romske zajednice

EU Okvir nacionalnih strategija za integraciju Roma do 2020²

-sažetak-

1. Unapređenje položaja Roma: socijalni i ekonomski imperativ za Uniju i zemlje članice

U uvodnom dijelu Okvir se bavi generalno položajem Roma u EU i kaže da 10-12 miliona Roma, koliko se procijenjuje da živi u EU, se suočava sa predrasudama, netolerancijom, diskriminacijom i socijalnim isključivanjem u svakodnevnom životu. Marginalizirani su i žive u veoma lošim životnim uslovima. Kaže se da to nije prihvatljivo za EU na početku 21. vijeka.

Traže se odlučne akcije kroz aktivan dijalog sa Romima na nacionalnom i EU nivou. Dok primarna odgovornost leži na vlastima kao izazov ostaje promjena svijesti većine ljudi kao i članova romskih zajednica uzimajući u obzir da je socijalna i ekonomska integracija Roma dvosmjerni proces. Potrebno je da zemlje članice prije svega osiguraju da Romi nisu diskriminirani nego tretirani kao bilo koji EU građanin osiguravajući ravnopravan pristup osnovnim pravima kako je to predviđeno u Povelji EU o osnovnim pravima. Uz to, potrebno je poduzeti akcije kojima će se razbiti začarani krug siromaštva koji se prenosi sa jedne na drugu generaciju. Okvir nadalje ističe da je romska populacija u prosjeku mlada kada se uporedi sa ne-romskom i da čini rastući broj školske populacije te tako i buduće radne snage. Velikoj većini radno sposobnih Roma manjka obrazovanje koje je potrebno za pronalaženje dobrog posla. Stoga je od najveće važnosti investiranje u obrazovanje romske djece kako bi kasnije se omogućio njihov uspješan ulazak na tržište rada.

Integracija Roma neće donijeti samo socijalne koristi već i ekonomske i za romsku populaciju i za zajednice čiji su oni članovi. Prema nedavnom istraživanju Svjetske banke³, procijenjeno je da bi integracija Roma na tržište rada mogla donijeti ekonomske koristi od oko 0,5 milijardi EURa za neke od zemalja. Veće učešće Roma na tržištu rada moglo bi unaprijediti produktivnost, smanjiti davanje za socijalnu pomoć i podići prihode od poreza na prihode. Nadalje, Svjetska banka procijenjuje da bi poreske koristi od integracije Roma na tržištu rada mogle biti oko 175 miliona EUR po zemlji. Sve ove ekonomske i finansijske koristi integracije Roma moglo bi doprinjeti bržem stvaranju klime otvorenosti prema Romima kod generalne javnosti i tako doprinijeti njihovoj lakšoj integraciji u zajednice čiji su oni dio.

Ekonomska integracija Roma će doprinijeti socijalnoj koheziji i unaprijediti poštovanje osnovnih prava, uključujući i prava osoba koje pripadaju manjinama, i pomoći uklanjanju diskriminacije po osnovu nečije rase, boje kože, socijalnog porijekla ili pripadnosti manjini. Ističe se da su zemlje članice obavezne da svim Romima kao i bilo kojem građaninu EU osiguraju ne diskriminatorni pristup obrazovanju, zapošljavanju, obuci, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti i stanovanju prema Anti-diskriminacijskoj direktivi 2000/43/EC. Rigorozan monitoring primjene ove direktive može biti odličan instrument za mjerenje integracije Roma.

² Evropska komisija, 5.4.2011. COM(2011)173 final; NAPOMENA: ovaj dokument nije službeni prijevod EU Okvira nacionalnih strategija za integraciju Roma već predstavlja informativni sažetak ovog dokumenta pripremljen za potrebe grupe Romkinja liderica u zagovaranju svojih prava i ravnopravnosti u BiH

³ World Bank, Roma Inclusion: An Economic opportunity for Bulgaria, the Czech Republic, Romania and Serbia, September 2010.

Okvir dalje ističe da i pored napretka u zemljama članicama i na nivou EU u posljednjih nekoliko godina malo toga se promijenilo u svakodnevnom životu Roma. Pored nediskriminacijskih mjera EU komisija traži od zemalja članica da unaprijeđe zakonodavstvo EU koje se odnosi na ravnopravnost/jednakost i donese politike na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou, i kroz dijalog sa i uz učešće Roma, odgovori na specifične potrebe Roma na jednak pristup zapošljavanju, obrazovanju, stanovanju i zdravstvenoj zaštiti.

Ovaj dokument navodi da je njegov cilj da se osigura mjerljivi napredak u životima Roma. To je odgovor na trenutnu situaciju i ne zamjenjuje primarnu odgovornosti država članica u ovom smislu. Dokument ohrabruje države članice da uzimajući u obzir udio romske populacije na njihovoj teritoriji i različite startne pozicije, da usvoje ili razviju dodatnan sveobuhvatan pristup integraciji Roma uključujući i dalje navedene ciljeve.

2. Potreba za ciljanim pristupom: EU Okvir nacionalnih strategija za integraciju Roma

Kako bi se osigurajo značajan napredak ka integraciji ključno je da se politike na svim nivoima fokusiraju na Roma na jasan i specifičan način, i da odgovore na potrebe Roma sa jasnim mjerama kojima će se spriječiti i kompenzirati nejednakost sa kojom se suočavaju. Ciljani pristup, unutar šire strategije za borbu protiv siromaštva i isključivanja – što ne isključuje od podrške druge ranjive i obespravljene grupe – je u skladu sa principom nediskriminacije na EU i nacionalnom nivou. Princip jednakog tretmana ne sprečava države članice da primjenjuju ili usvajaju specifične mjere kojima će prevenirati ili kompenzirati obespravljenost na osnovu rasnog ili etničkog porijekla.

Kako bi se usvojile takle efikasne politike, EU Komisija predlaže da nacionalne strategije za intergaciju Roma su razvijene, ili gdje već postoje da su prilagođene ciljevima EU za integraciju Roma sa ciljanim aktivnostima i adekvatnim finansijama kako bi se implementirale. Smatraju da rješenje koje će odgovoriti na postojeće prepreke leže u snažnom mehanizmu monitoringa kako bi se osigurali konkretni rezultati za Rome.

3. EU ambicije: postavljanje ciljeva za integraciju Roma

U tački 3. Okvir razmatra kako je poboljšanje položaja Roma u zemljama članicama u uskoj vezi sa postizanjem napretku ka ciljevima zacrtanim u Strategiji za Evropu 2020 u zapošljavanju, socijalnoj inkluziji i obrazovanju. Stoga, ciljevi EU integracije Roma trebaju pokriti slijedeće ključne oblasti: obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena zaštita i stanovanje. Ovi minimalni standardi trebaju biti zasnovani na zajedničkim, uporedivim i pouzdanim indikatorima.

- **Pristup obrazovanju: *Osigurati da sva romska djeca završe najmanje osnovnu školu***

Rezultati obrazovanja u romskoj populaciji su niži kada se uporede sa generalnom populacijom. Iako je obrazovanje obavezno za svu djecu, u nekim od zemalja članica samo ograničen broj romske djece završavao osnovno obrazovanje. Romska djeca često prevladavaju u specijalnim školama ili u

školama koje su segregirane. Potrebno je osnažiti povezanost zajednice kroz medijatore, crkve/religijske ustanove ili zajednice i kroz aktivno učešće Roma roditelja, kako bi se unaprijedle kulturne kompetencije nastavnika, smanjila segregacija i osigurala obavezno pohađanje osnovne škole. Komisija će sa Vijećem Evrope trenirati 1000 medijatora u narednom periodu koji će informisati i savjetovati roditelje, i osigurati pomoć djeci u različitim fazama školovanja.

Djeca koja ne pohađaju školu redovno ili krenu sa zakašnjenjem ili napuste škole ranije imaju ozbiljne probleme od nepismenosti i jezičnih problema do osjećanja izolovanosti i nesposobnosti. Nadalje imaju veće probleme u nastavku školovanja ili pronalaska dobrog posla. Treba ohrabriti inicijative za nastavak školovanja mladih koja su napustili školu, kao i programe obrazovanja fokusiranih na romsku djecu. Potrebno je reformisati programe obuke nastavnika i razraditi nove metode obrazovanja.

Dokument ističe važnost visoko kvalitetnog, ne-segregiranog preškolskog obrazovanja koje igra ključnu ulogu kao odgovor na obrazovnu obespravljenost sa kojom se suočavaju romska djeca. Na ovaj način države članice osiguravaju da će romska djeca imati pristup kvalitetnom obrazovanju i da nisu suočeni segregaciji ili diskriminaciji, bez obzira da li se radi o stalno nastanjenima ili ne. Države članice moraju kao minimum osigurati obavezno osnovno školovanje (ne samo pohađanje već i sticanje osnovnoškolskog obrazovanja). Također osiguranje predškolskog obrazovanja i brige kao smanjenje broja djece koja napuštaju srednjoškolskog obrazovanja prema ciljevima Strategije Evropa 2020. Mladi Romi moraju biti snažno ohrabreni u nastavku srednjoškolskog i kasnijeg obrazovanja.

- **Pristup zapošljavanju: brisanje raskoraka u zapošljavanju između Roma i ostale populacije**

Evropska strategija 2020 cilja na 75% zaposlenost populacije između 20-64 godina. S druge strane pokazatelji govore o značajnom raskoraku u zapošljavanju između Roma i ostale populacije. Svjetska banka pokazuje da stopa zaposlenosti među Romima, **naročito među ženama**, je manja u odnosu prema ne-romskoj većini. Stoga zemlje članice trebaju garantovati Romima puni ne-diskriminatoran pristup obukama za posao, tržištu radne snage, sredstvima i inicijativima za samozapošljavanje. Treba osigurati pristup mikro-kreditima. U javnom sektoru, posebnu pažnju treba usmjeriti na zapošljavanje kvalifikovanih Roma kao državnih službenika. Agencije za zapošljavanje trebaju pomoći putem personaliziranih servisa i posredovanja prilikom zapošljavanja.

- **Pristup zdravstvenoj zaštiti: smanjenje raskoraka u zdravstvenoj zaštiti između Roma i ostale populacije**

Romi u prosjeku žive 10 godina manje nego ostatak populacije u EU. Uz to, smrtnost djece među Romima je mnogo veća u odnosu na generalnu populaciju (2 do 6 puta viša u odnosu na opštu populaciju). Ovo su podaci koji ukazuju na raskorak u zdravstvenoj zaštiti Roma u odnosu na ostatak populacije. Ovo je povezano sa lošim životnim uslovima, nedostatkom ciljanih kampanja, ograničenim pristupom kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i izloženosti većim zdravstvenim rizicima. Zemlje članice moraju osigurati pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, **naročito za žene i djecu**, kao i preventivnu brihu i socijalne servise na sličnom nivou ili pod jednakim uslovima Romima kao i generalnoj

populaciji. Gdje je to moguće, potrebno uključiti kvalifikovane Rome u programe zdravstvene zaštite koji ciljaju njihove zajednice.

- **Pristup stanovanju i osnovnim servisima: ukloniti raskorak između udjela Roma sa pristupom stanovanju i javnim komunalnim uslugama i ostatka populacije**

Romi često žive u veoma lošim uslovima što uključuje neadekvatan pristup komunalnim uslugama kao što je voda, struja i gas, te Romi koji nisu stalno nastanjeni imaju poteškoće da nađu područja sa pristupom vodi. Ovo ima negativan uticaj na njihovo zdravlje i integraciju u društvo. Države članice moraju promovisati ne-diskriminatoran pristup stanovanju, uključujući i socijalno stanovanje. Aktivnosti trebaju biti dijelom integriranog pristupa uključujući, naročito, obrazovanje, zdravlje, socijalnu zaštitu, zapošljavanje i sigurnost, kao i mjere protiv segregacije. Mora se odgovoriti na posebne potrebe Roma bez stalnog prebivališta (npr. pristup mjestima za zaustavljanje/boravak Roma koji nisu stalno nastanjeni).

4. Nacionalne strategije za integraciju Roma: jasna predanost država članica politici

U ovom dijelu države članice se pozivaju da svoje postojeće ili nove nacionalne strategije usaglase sa ciljevima iz ovog Okvira i da pripreme aktivnosti do 2020. Države članice moraju primijeniti Zajedničke osnovne principe za inkluziju Roma⁴ aktivno doprinoseći socijalnoj integraciji Roma u glavne tokove društva i eliminaciju segregacije gdje god postoji. Također, moraju biti u skladu i doprinijeti širem okviru strategije za Evropu 2020 i biti u skladu sa nacionalnim programima reforme. Prilikom razvoja nacionalnih strategija države članice trebaju imati na umu slijedeće pristupe:

- set dostižnih nacionalnih ciljeva za integraciju Roma kako bi se premostio raskorak sa generalnom populacijom. Ovi ciljevi trebaju odgovoriti najmanje 4 cilja EU za integraciju Roma fokusiranih na obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvenu zaštitu i stanovanje.
- identifikovanje gdje je to značajno, obespravljene mikro-regione ili segregirana susjedstva gdje su zajednice najviše obespravljene, koristeći već dostupne socio-ekonomske i teritorijalne indikatore (npr. veoma nizak stepen obrazovanja, dugotrajna nezaposlenost, itd.).
- Namijeniti adekvatna finansijska sredstva iz nacionalnih budžeta koji će, gdje je to moguće, biti podržani sa EU i međunarodnim finansiranjem.
- Uključiti snažne metode monitoringa kako bi se evaluirao uticaj akcija za integraciju Roma i mehanizme revizija kojim će se izmjeniti strategija.
- dizajniranje, implementacija i monitoriranje u bliskoj saradnji i stalnom dijalogu sa Romskim civilnim društvome, regionalnim i lokalnim vlastima.
- Imenovanje nacionalnu tačku za kontakt za nacionalne strategije za integraciju Roma sa nadležnošću da koordinira razvoj i implementaciju strategije, ili gdje je to relevantno, osloniti se na postojeće administrativne strukture.

⁴ 10 zajedničkih osnovnih principa za inkluziju Roma sa objašnjenjima nalazi se na početku ovo brošure.

Države članice trebaju pripremiti ili revidirati strategije i predstaviti ih Komisiji do kraja decembra 2011. U proljeće 2012, u toku godišnjeg sastanka Romske platforme, Komisija će osijeniti strategije i izvjestiti o tome EU Parlament i Vijeće o tome.

5. Ostvarivanje konkretnih ciljeva za Rome

Komisija podsjeća na 26,5 milijardi EUR EU finansija za podršku zemljama članicama u oblastima socijalne inkluzije, uključujući napore za podršku Romima. Komisija je osigurala da Strukturalni fondovi i EU fond za poljoprivredu i ruralni razvoj budu dostupni za Rome.

Progres u važećem periodu programiranja fondova (2007-13)...ovaj dio okvira govori o podršci Komsije naporima zemalja da donesu ili revidiraju svoje strategije kako bi postojeći fondovi EU odgovorili na novo zacrtane cilje i aktivnosti. Govori se o tehničkoj podršci EU naročito kapacitetima država da upravljaju, provode monitoring i evaluaciju fokusiranu na projekte koji ciljaju na Rome. Podsjećaju se zemlje članice na mogućnost korištenja EU mikrofinansijskih mogućnosti koji imaju na raspolaganju 100 miliona EURa za period 2010-13, a procjenjuju da bi se u narednom periodu ovaj iznos mogao povećati na 500miliona EURa.

Nacionalne strategije za integraciju Roma trebaju pokriti period od 2011-2020. ciljajući na što bolje korištenje fondova koji će biti na raspolaganju unutar Višegodišnjeg finansijskog okvira. Akcija koje podržavaju integraciju Roma biti će dijelom relevantnih instrumenata za finansiranje EU. Okvir dalje ističe da je važno da investicijski prioriteti mogu biti koršteni u oblasti socijalne inkluzije i borbe protiv siromaštva kako bi se podržali nacionalne programe reforme i nacionalne strategije za integraciju Roma. Pojednostavljivanje procedure u korist korisnika programa je jedna od osnovnih elemenata koju će Komsija uzeti u obrzir prilikom pripreme budućih prijedloga. Također se u ovom dijelu Okvir osvrće na mogućnost korištenja poticaja.

6. Promocija integracije Roma izvan EU: situacija u zemljama u procesu pridruživanja

Strategija Komisije o proširenju je istakla situaciju mnogih Roma na području zapadnog Balkana i Turske. Njihov broj je procijenjen na 3,8 miliona od strane Vijeća Evrope. Romi se suočavaju sa problemima koji su veoma slični onima u mnogim zemljama članicama EU: socijalno isključivanje, segregacija i marginalizacija vode do nedostatka obrazovanja, hronične nezaposlenosti, ograničenog pristupa zdravstvenoj zaštiti, stanovanju i osnovnim servisima kao i široko rasprostranjenom siromaštvu. Uz to, zbog ratova u regionu mnoge romske porodice su rasljene u druge zemlje regiona ili na zapadnom Balkanu.

Naučene lekcije iz ranijih proširenja sugeriraju da promocija integracije Roma traži unapređenje političke posvećenosti inkluziji, alokaciju adekvatnih finansija u domaćim budžetima, bolju koordinaciju donatora i sistemsku evaluaciju i unaprijeđen monitoring. Ciljevi EU integracije Roma su jednaki i u tim zemljama. Njihove nacionalne stategije i akcioni planovi trebaju da budu posmatrani u okviru tih ciljeva.

Komisija EU je odlučna da pomogne na nacionalnom i regionalnom nivou, napore ovih zemalja da unaprijede socijalnu i ekonomsku inkluziju Roma kroz:

- unapređenje podrške kroz IPA fondove prema streteški i rezultatima orjentiranih nacionalnih i više-korisničkih programa sa fokusom na široko sekrotski pristup socijalnom rezvoju. Komisija trenutno provodi ili planira projekte u visini od 50 miliona EUR koji će biti u cjelini ili djelomično usmjereni na romske zajednice.
- osnaživanje iključivanja civilnog društva kroz osnaživanje institucionalnog dijaloga sa predstavnicima Roma koji će biti uključeni i koji će preuzeti odgovornost za formulacije politika, implementaciju i monitoring na regionalnom, nacionalnom i lokalnom nivou.
- monitoring progresa ekonomske i socijalne situacije Roma koji mora proveden od strane svake od zemalja i godišnja prezentacija zaključaka iz tog procesa u Izvještaju o progresu.

7. Osnaživanje civilnog društva: jača uloga za EU platformu za inkluziju Roma

Platforma EU za inkluziju Roma (2009, General Affairs Council Conclusions 15976/1/08/REV 1.) je koristan forum za debate i konkretne akcije važnih aktera: EU institucija, nacionalnih vlada, međunarodnih orgaizacija, stručnjaka i predstavnika romskog civilnog društva. Platforma je značajno doprinijela senzibilizaciji EU i nacionalnih politika na romske potrebe.

Kroz rad Platforme akteri, posebno predstavnici romskih zajednica trebaju da imaju mogućnost jaćeg uticaja na EU Okvir za nacionalne strategije za integraciju Roma. Platforma može podržavati države članice da nađu odgovarajuće odgovore kroz politike kroz razmjenu dobrih praksi i diskusiju o pristupu međunarodnih organizacija u promociji inkluzije Roma. Platforma će omogućiti Komsiji da sazna povratne informacije o rezultatima provođenja nacionalnih napora na terenu kroz glas romskog civilnog društva.

8. Mjerenje napretka/progesa: uspostavljanje snažnog sistema za monitoring

Trenutno je teško prikupiti tačne, detaljne i sveobuhvatne podatke o položaju Roma u državama članicama i da se identificiraju konkretne mjere kojima će se odgovoriti na isključivanje i diskriminaciju Roma. Nije moguće utvrditi da li su takve mjere dale očekivane rezultate. Stoga je značajno da se prikupe pouzdani podaci.

Potrebno je uspostaviti snažni mehanizam za monitoring sa jasnim mjerilima što će osigurati da su opipljivi rezultati izmjereni, da je novac usmjeren na integraciju Roma dospio do krajnjih korisnika, da je nastupio napredak u ostvarenju ciljeva EU integracije Roma i da su nacionalne strategije ostvarile postavljene ciljeve.

Komsija će na godišnjem nivou izvještavati EU Parlament i Vijeće EU o napretku u integraciji Roma u zemljama članicama i o ostvarenju ciljeva. Komsija će to uraditi na osnovu ankete o romskim domaćinstvima koje je uradio UNDP, Svjetska banka i Agencija za osnovna prava. Komsija je zatražila da Agencija proširi anketu na Rome u svim zemljama članicama i da redovno prati promjene na

terenu. Agencija radeći zajedno sa drugim nadležnim tijelima kao što je EU Fondacija za unapređenje radnih i životnih uslova će prikupiti podatke o položaju Roma fokusirajući se na zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu i stanovanje. Podaci će se prikupljati iz posebnih istraživanja financiranih iz Programa za socio-ekonomske i društvene nauke u okviru 7mog Okvirnog programa.

Komisija će uzeti u obzir i Otvorenu metodu koordinacija na području socijalne politike i monitoring sistemu zemalja članica. Monitoring je snažan metod za unapređenje transparentnosti i odgovornosti sa ciljem osiguranja najefikasnijih rezultata integracije Roma. Nacionalni programi reforme zajedno sa monitoringom i procesom ocjene od strane jednakih (peer review process) strategije EU 2020 biti će dodatni izvor informacija za ocjenjivanje napretka i davanju smjernica zemljama članicama.

U cilju dugoročnog dobijanja korisnih podataka Komsija će podržati saradnju između nacionalnih statističkih agencija i Eurostat-a kako bi se identificirale metode mapiranja najnerazvijenijih EU mikro-regiona, gdje marginalizirane grupe žive, naročito Romi kao prvi korak. Ovaj teritorijalni pristup prikupljanju podataka ima direktnu vezu sa odgovorom na siromaštvo i isključivanje Roma. Uz to, Agencija za osnovna prava će raditi zajedno sa zemljama članica, a kako bi razvila metode praćenja/monitoringa koji će osigurati i komparativnu/uporednu analizu položaja Roma širom Evrope.

9. Zaključci: 10 godina da se napravi promjena

Ovaj Okvir osigurava mogućnost za ujedinjavanje napora na svim nivoima i svih aktera, uključujući i Rome, da se odgovori na jedan od najozbiljnijih društvenih izazova u Evropi: okončanje isključivanja Roma. Ovo je u skladu sa postojećim EU zakonodavstvom i politikama u oblastima ne-diskriminacije, osnovnih rava, slobode kretanja, i prava djeteta. Okvir izražava ciljeve na nivou EU za integraciju Roma koji trebaju biti ostvareni na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Ovi ambiciozni ciljevi će se ostvariti jedino ako postoji jasna posvećenost zemalja članica i nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti zajedno sa uključivanjem romskih organizacija civilnog društva.

Komisija poziva EU Parlament, EU Vijeće, Vijeće, Komitet regiona i EU Socijalni i ekonomski komitet da potpiše EU Okvir nacionalnih strategija za integraciju Roma. Za period od jedne dekade, EU institucije su redovno pozivale države članice i zemlje kandidate da unaprede položaj Roma. Sada je vrijeme za prelazak sa dobrih namjera u mnogo konkretnije akcije.

DIREKTIVA VIJEĆA 2000/43/EZ

od 29. lipnja 2000.

o provođenju načela ravnopravnosti osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 13.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije¹,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga parlamenta²,

uzimajući u obzir mišljenje Gospodarskoga i socijalnoga odbora³,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija⁴,

budući da:

(1) Ugovor o Europskoj uniji označava novu etapu u postupku stvaranja sve tješnjeg saveza između europskih naroda.

(2) Sukladno odredbama članka 6. Ugovora o Europskoj uniji, Europska unija se temelji na načelima slobode, demokracije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda te vladavine prava, načela koja su zajednička državama članicama, te treba poštovati temeljna prava na način zajamčen Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, na način na koji ta načela proistječu iz ustavnih tradicija zajedničkih svim državama članicama kao opća načela prava Zajednice.

(3) Pravo svih osoba na jednakost pred zakonom i zaštitu svih osoba od diskriminacije predstavlja opće pravo priznato u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, u Konvenciji Ujedinjenih naroda o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, u Međunarodnoj konvenciji o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije, u paktovima Ujedinjenih naroda o građanskim i političkim pravima te o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, kao i u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda čije su potpisnice sve države članice.

(4) Važno je poštovati takva temeljna prava i slobode, uključujući i slobodu udruživanja. U kontekstu mogućnosti pristupa robama i uslugama te pružanja roba i usluga, važno je poštovanje prava na privatnost i obiteljski život te transakcija koje se obavljaju u tom kontekstu.

(5) Europski je parlament donio brojne rezolucije o borbi protiv rasizma u Europskoj uniji.

(6) Europska unija odbacuje teorije kojima se pokušava utvrditi postojanje različitih ljudskih rasa. Korištenje izraza „rasno podrijetlo“ u ovoj Direktivi ne podrazumijeva prihvaćanje takvih teorija.

¹ Još nije objavljeno u Službenom listu.

² Mišljenje doneseno 18.5.2000. (još nije objavljeno u Službenome listu).

³ Mišljenje doneseno 12.4.2000. (još nije objavljeno u Službenome listu).

⁴ Mišljenje doneseno 31.5.2000. (još nije objavljeno u Službenome listu).

- (7) Europsko je vijeće u Tampereu, od 15. do 16. listopada 1999., pozvalo Komisiju da što prije donese prijedloge za provedbu članka 13. Ugovora o osnivanju Europske zajednice s obzirom na borbu protiv rasizma i ksenofobije.
- (8) Smjernice o zapošljavanju u 2000. godini, dogovorene tijekom sastanka Europskoga vijeća u Helsinkiju 10. i 11. prosinca 1999., naglašavaju potrebu jačanja uvjeta za stvaranje tržišta radne snage koje se temelji na socijalnom uključivanju, osmišljavanjem politika čiji je cilj borba protiv diskriminacije prema skupinama poput etničkih manjina.
- (9) Diskriminacija temeljena na rasnom ili etničkom podrijetlu može ugroziti postizanje ciljeva iz Ugovora o osnivanju Europske zajednice, a posebno postizanje visoke razine zaposlenosti i socijalne zaštite, podizanje životnog standarda i kakvoće života, gospodarskog i socijalnog povezivanja te solidarnosti kao i cilj razvoja Europske unije kao područja slobode, sigurnosti i pravde.
- (10) Komisija je predstavila priopćenje o rasizmu, ksenofobiji i antisemitizmu u prosincu 1995.
- (11) Vijeće je 15. srpnja 1996. usvojilo Zajedničku akciju (96/443/PUP) za borbu protiv rasizma i ksenofobije¹ u skladu s kojom države članice nastoje osigurati učinkovitu pravosudnu suradnju s obzirom na kaznena djela koja se temelje na rasističkom i ksenofobnom ponašanju.
- (12) S ciljem osiguravanja razvoja demokratskih i tolerantnih društava koja omogućavaju sudjelovanje svih osoba bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo, posebno bi djelovanje na polju diskriminacije temeljene na rasnome ili etničkom podrijetlu trebalo ići dalje od djelatnosti u svojstvu zaposlenika i samostalnih djelatnosti te pokrivati područja poput obrazovanja, socijalne zaštite, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu, socijalne pogodnosti i pristup robama i uslugama te opskrbu robama i pružanje usluga.
- (13) Zbog tog bi se bilo kakva izravna ili neizravna diskriminacija koja se temelji na rasnome ili etničkom podrijetlu, s obzirom na područja koja pokriva ova Direktiva, trebala zabraniti na području cijele Zajednice. Ova zabrana diskriminacije treba se odnositi i na državljane trećih zemalja, ali ne pokriva razlike u postupanju na temelju državljanstva i ničime ne utječe na propise kojima je uređeno pitanje ulaska i boravka državljana trećih zemalja te njihove mogućnosti za zapošljavanje i rad.
- (14) Kod primjene načela ravnopravnosti bez obzira na rasno ili etničko podrijetlo, Zajednica bi trebala, u skladu s odredbama članka 3. stavka 2. Ugovora o EZ-u, nastojati ukloniti nejednakosti i promicati ravnopravnost muškaraca i žena, posebno zato što su žene često žrtve višestruke diskriminacije.
- (15) Procjena činjenica na temelju kojih se može zaključiti da postoji izravna ili neizravna diskriminacija u nadležnosti nacionalnih pravosudnih ili drugih nadležnih tijela, u skladu je s propisima nacionalnog prava ili prakse. Takva pravila mogu omogućiti utvrđivanje postojanja neizravne diskriminacije na bilo koji način, uključujući i na temelju statističkih dokaza.
- (16) Važno je zaštititi sve fizičke osobe od diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla. Države članice trebale bi također omogućiti, ako je to potrebno i u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, zaštitu pravnih osoba ako su diskriminirane na temelju rasnog ili etničkog podrijetla njihovih članova.
- (17) Zabrana diskriminacije ne bi smjela utjecati na zadržavanje ili prihvaćanje mjera čiji je cilj sprečavanje ili naknada zbog nepovoljnijeg položaja koji trpi skupina osoba određenog rasnog ili

¹ SL L 185, 24.7.1996., str. 5.

etničkog podrijetla, a takve mjere mogu dopustiti postojanje organizacija osoba određenog rasnog ili etničkog podrijetla ako je njihov glavni cilj promicanje posebnih potreba tih osoba.

(18) U vrlo ograničenim okolnostima, razlika u postupanju može biti opravdana ako karakteristika povezana s rasnim ili etničkim podrijetlom predstavlja bitni i odlučujući profesionalni zahtjev, u slučaju da je taj cilj zakonit i da je takav zahtjev razmjeran. Takve okolnosti trebale bi biti uključene u informacije koje države članice dostavljaju Komisiji.

(19) Osobe koje su diskriminirane na temelju rasnog ili etničkog podrijetla trebale bi imati prikladna sredstva za pravnu zaštitu. Kako bi se postigla učinkovitija razina zaštite, udruge ili druge pravne osobe trebale bi biti ovlaštene za pokretanje postupka na način koji utvrde države članice, kao zastupnici ili potpora bilo koje žrtve, ničime ne utječući na nacionalna postupovna pravila koja se odnose na zastupanje i obranu pred sudom.

(20) Učinkovita primjena načela ravnopravnosti zahtijeva odgovarajuću sudsku zaštitu oštećenika.

(21) Pravila o teretu dokaza moraju biti prilagođena u slučaju sumnje u postojanje diskriminacije. Kako bi načelo ravnopravnosti bilo učinkovito primijenjeno, teret dokaza mora se prebaciti na tuženika, ukoliko ima dokaza o takvoj diskriminaciji.

(22) Države članice ne moraju primjenjivati pravila o teretu dokaza u postupcima u kojima istražne radnje provodi sud ili neko drugo nadležno tijelo. Postupci o kojima je riječ su oni u kojima tužitelj ne mora dokazivati činjenice, nego istragu provodi sud ili nadležno tijelo.

(23) Države članice bi trebale poticati dijalog između socijalnih partnera i nevladinih organizacija o raznim oblicima diskriminacije i borbi protiv njih.

(24) Sama bi zaštita od diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla bila ojačana postojanjem jednog ili više tijela u svakoj državi članici, nadležnih za analiziranje problematike, pronalaženje mogućih rješenja i pružanje konkretne pomoći žrtvama.

(25) Ovom se Direktivom utvrđuju minimalni zahtjevi, ostavljajući državama članicama mogućnost uvođenja ili zadržavanja povoljnijih propisa. Provedba odredaba ove Direktive ne bi smjela poslužiti za opravdavanje bilo kakvog povratka na lošije stanje u odnosu na stanje koje postoji u svakoj državi članici.

(26) Države članice trebale bi predvidjeti učinkovite, razmjerne sankcije za odvracanje od kršenja obveza utvrđenih u skladu s odredbama ove Direktive.

(27) Države članice mogu povjeriti upravama i radnicima, na njihov zajednički zahtjev, provedbu ove Direktive s obzirom na odredbe u okviru kolektivnih ugovora, pod uvjetom da države članice poduzmu sve potrebne mjere kako bi osigurale da u svakome trenutku mogu zajamčiti rezultate koje zahtijeva ova Direktiva.

(28) U skladu s načelima supsidijarnosti i proporcionalnosti, utvrđenima u članku 5. Ugovora o EZ-u, cilj je ove Direktive osiguravanje zajedničke visoke razine zaštite od diskriminacije u državama članicama te taj cilj ne mogu u dovoljnoj mjeri postići države članice nego ga, zbog dimenzija i učinaka predviđenog djelovanja, može bolje postići Zajednica. Ova Direktiva ne prekoračuje nužne mjere za postizanje tih ciljeva,

DONIJELO JE OVU DIREKTIVU:

POGLAVLJE I.
OPĆE ODREDBE

Članak 1.
Svrha

Svrha ove Direktive jest utvrditi okvire za borbu protiv diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla s ciljem primjene načela ravnopravnosti u državama članicama.

Članak 2.
Pojam diskriminacije

1. U smislu ove Direktive, načelo ravnopravnosti označava nepostojanje izravne ili neizravne diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla.
2. U smislu stavka 1.:
 - (a) izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupa, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u sličnoj situaciji;
 - (b) neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i nužna.
3. Uznemiravanjem se smatra diskriminacija u smislu odredaba stavka 1. u slučaju nepoželjnog ponašanja povezanog s rasnim ili etničkim podrijetlom čiji je cilj ili učinak narušavanje dostojanstva osobe i stvaranje okružja u kojem postoji zastrašivanje, neprijateljstvo, degradiranje, ponižavanje ili napad. U tom kontekstu, pojam uznemiravanja može biti utvrđen sukladno odredbama nacionalnog prava i prakse država članica.
4. Uputa kojom se potiče diskriminiranje osoba na temelju rasnog ili etničkog podrijetla smatra se diskriminacijom u smislu odredaba stavka 1.

Članak 3.
Područje primjene

1. U okvirima ovlasti prenesenih na Zajednicu, ova se Direktiva primjenjuje na sve osobe, kako u javnome tako i u privatnome sektoru, uključujući javna tijela, s obzirom na:
 - (a) mogućnosti obavljanja samostalne ili nesamostalne djelatnosti, uključujući i kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, bez obzira na granu djelatnosti te na svim razinama profesionalne hijerarhije, uključujući i napredovanje;
 - (b) pristup svim vrstama i svim razinama profesionalnog usmjeravanja, stručnog osposobljavanja, stručnog usavršavanja i prekvalificiranja, uključujući i praktično radno iskustvo;
 - (c) rad i radne uvjete, uključujući otkaz i plaću;
 - (d) članstvo i djelovanje u organizacijama radnika ili poslodavaca ili bilo kakvoj organizaciji čiji članovi obavljaju određeno zanimanje, uključujući i koristi od takvih organizacija;

- (e) socijalnu zaštitu, uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu;
 - (f) socijalne pogodnosti;
 - (g) obrazovanje;
 - (h) pristup dobrima i uslugama te pružanje dobara i usluga dostupnih javnosti, uključujući one na području stanovanja.
2. Ova Direktiva ne pokriva razlike u postupanju koje se temelje na državljanstvu i ne utječe na odredbe i uvjete za ulazak i boravak državljanina trećih zemalja i osoba bez državljanstva na području država članica niti na postupak koji je povezan s pravnim statusom državljanina trećih zemalja i osoba bez državljanstva.

Članak 4.

Bitni i odlučujući profesionalni zahtjevi

Suprotno odredbama članka 2. stavaka 1. i 2., države članice mogu propisati da razlika u postupanju koja se temelji na karakteristikama povezanim s rasnim ili etničkim podrijetlom ne predstavlja diskriminaciju u slučajevima u kojima, zbog prirode određenih profesionalnih djelatnosti ili zbog konteksta u kojemu se one obavljaju, takve karakteristike čine bitnu i odlučujuću pretpostavku za obavljanje profesionalne djelatnosti, pod uvjetom da je cilj zakonit i da je takav zahtjev razmjeran.

Članak 5.

Pozitivno djelovanje

S ciljem osiguravanja potpune jednakosti u praksi, načelo ravnopravnosti ne sprečava državu članicu da zadrži ili usvoji posebne mjere čiji je cilj sprečavanje ili naknada zbog nepovoljnog položaja povezanog s rasnim ili etničkim podrijetlom.

Članak 6.

Minimalni zahtjevi

1. Države članice mogu usvojiti ili zadržati propise koji su povoljniji za zaštitu načela ravnopravnosti od onih predviđenih u ovoj Direktivi.
2. Provedba ove Direktive ni u kojem slučaju ne može biti temelj za smanjivanje razine zaštite od diskriminacije koja već postoji u državama članicama na području koje pokriva ova Direktiva.



POGLAVLJE II.
PRAVNO SREDSTVO I PRIMJENA PRAVA

Članak 7.
Zaštita prava

1. Države članice osigurat će da sudski i/ili upravni postupci za izvršenje obveza koje proizlaze iz odredaba ove Direktive, uključujući i postupke mirenja, ako ih smatraju potrebnima, budu dostupni svim osobama koje smatraju da su oštećene zbog nepoštivanja načela ravnopravnosti, čak i nakon prekida odnosa za koje postoji sumnja da je u njima postojala diskriminacija.
2. Države članice osigurat će da udruge, organizacije ili druga pravna tijela koja u skladu s kriterijima utvrđenima u njihovom nacionalnom pravu imaju zakoniti interes pri osiguravanju poštovanja odredaba ove Direktive, kao zastupnici ili potpora tužitelja i uz njegov pristanak, mogu pokrenuti sve sudske i/ili upravne postupke za izvršenje obveza koje proistječu iz odredaba ove Direktive.
3. Odredbe stavaka 1. i 2. ne dovode u pitanje nacionalna pravila koja se odnose na vremenske rokove za pokretanje postupka s obzirom na načelo ravnopravnosti.

Članak 8.
Teret dokaza

1. Države članice donose sve nužne mjere u skladu sa svojim nacionalnim pravosudnim sustavima, kako bi osigurale da, u slučajevima osoba koje smatraju da im je nanesena šteta zbog neprimjenjivanja načela ravnopravnosti, pred sudom ili nekim drugim nadležnim tijelom iznesu činjenice na temelju kojih se može učiniti vjerojatnim postojanje izravne ili neizravne diskriminacije, a teret dokaza da nije bilo kršenja načela ravnopravnosti leži na tuženiku.
2. Odredbe stavka 1. ne sprečavaju države članice da usvoje pravila o dokazivanju koja su povoljnija za tužitelja.
3. Odredbe stavka 1. ne primjenjuju se u kaznenim postupcima.
4. Odredbe stavaka 1., 2. i 3. primjenjuju se i na postupke pokrenute u skladu s odredbama članka 7. stavka 2.
5. Države članice ne moraju primjenjivati odredbe stavka 1. na postupke u kojima sud ili nadležno tijelo obavljaju istražne radnje.

Članak 9.
Zaštita oštećenika

Države članice dužne su uvesti u svoje nacionalne pravne sustave sve potrebne mjere za zaštitu pojedinaca od svakog nepovoljnog postupanja ili nepovoljnih posljedica koji su reakcija na podnošenje tužbe ili pokretanje postupka radi ostvarivanja načela ravnopravnosti.

Članak 10.
Obavještanje

Države članice dužne su osigurati da o propisima donesenima u skladu s odredbama ove Direktive te mjerodavnim važećim propisima budu obaviještene osobe na koje se oni odnose na odgovarajući način na cijelome svojem području.

Članak 11.
Socijalni dijalog

1. Države članice će, u skladu sa svojim nacionalnim tradicijama i praksom, usvojiti odgovarajuće mjere za promicanje socijalnog dijaloga između socijalnih partnera s ciljem promicanja ravnopravnosti, uključujući i putem nadzora prakse na radnome mjestu, kolektivnih ugovora, kodeksa ponašanja te istraživanja ili razmjene iskustava i najbolje prakse.

2. Ako je to u skladu s nacionalnom tradicijom i praksom, države članice poticat će socijalne partnere, ničime ne utječući na njihovu autonomiju, da na odgovarajućoj razini zaključe sporazume kojima se utvrđuju pravila protiv diskriminacije u područjima iz članka 3. na kojima su mogući kolektivni pregovori. Ti će sporazumi poštovati minimalne zahtjeve utvrđene ovom Direktivom i odgovarajuće nacionalne mjere za njezinu provedbu.

Članak 12.
Dijalog s nevladinim organizacijama

Države članice potiču dijalog s odgovarajućim nevladinim organizacijama koje, u skladu s njihovim nacionalnim pravom i praksom, imaju pravni interes za sudjelovanje u borbi protiv diskriminacije na osnovi rasnog ili etničkog podrijetla, a s ciljem promicanja načela ravnopravnosti.

POGLAVLJE III.
TIJELA ZA PROMICANJE RAVNOPRAVNOSTI

Članak 13.

1. Države članice dužne su odrediti jedno ili više tijela za promicanje ravnopravnosti svih osoba bez diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla. Ta tijela mogu biti dio nacionalnih tijela za zaštitu ljudskih prava ili za zaštitu prava pojedinaca u pojedinom slučaju.

2. Države članice dužne su osigurati da u nadležnost tih tijela spada:

- ne dovodeći u pitanje prava žrtava i udruga, organizacija ili drugih pravnih osoba iz članka 7. stavka 2., pružanje neovisne pomoći žrtvama diskriminacije pri pokretanju postupka zbog diskriminacije,
- vođenje neovisnih istraživanja koja se odnose na diskriminaciju,
- objavljivanje neovisnih izvješća i izradu preporuka o svim problemima vezanim uz takvu diskriminaciju.



POGLAVLJE IV.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 14.

Usklađenost

Države članice usvajaju sve potrebne mjere kako bi osigurale da:

(a) svi zakoni i ostali propisi suprotni načelu ravnopravnosti budu stavljeni izvan snage;

(b) sve odredbe suprotne načelu ravnopravnosti uključene u individualne i kolektivne ugovore, unutarnja pravila poduzeća, u statute profitnih ili neprofitnih udruga ili u statute o samostalnim djelatnostima te organizacijama radnika ili poslodavaca, budu ili mogu biti proglašene ništavima i bez pravne valjanosti ili da budu izmijenjene i dopunjene.

Članak 15.

Sankcije

Države članice utvrđuju sankcije za kršenje nacionalnih propisa usvojenih u skladu s odredbama ove Direktive te poduzimaju sve potrebne mjere za osiguravanje njihove primjene.

Predviđene sankcije, koje mogu biti isplata novčane naknade žrtvi, moraju biti učinkovite, razmjerne i preventivne. Države članice dostavljaju Komisiji te propise najkasnije do 19. srpnja 2003. i obavještavaju Komisiju bez odlaganja o svim kasnijim izmjenama i dopunama tih propisa.

Članak 16.

Provedba

Države članice će donijeti zakone i ostale propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom najkasnije do 19. srpnja 2003. ili mogu provedbu odredaba ove Direktive povjeriti socijalnim partnerima na njihov zajednički zahtjev, koje spadaju u područje primjene kolektivnih ugovora. U oba slučaja države članice osiguravaju da socijalni partneri sporazumno uvedu potrebne mjere do 19. srpnja 2003., a države članice moraju poduzeti sve potrebne mjere koje će im u svako doba zajamčiti postizanje rezultata propisanih ovom Direktivom. One će o tome odmah obavijestiti Komisiju.

Kad države članice donesu ove mjere, one će prilikom njihove službene objave sadržavati uputu na ovu Direktivu ili će se uz njih navesti takva uputa. Načine tog upućivanja predvidjet će države članice.

Članak 17.

Izvješćivanje

1. Države članice Komisiji dostavljaju do 19. srpnja 2005. i svakih pet godina nakon toga, sve informacije koje su Komisiji potrebne za podnošenje izvješća Europskome parlamentu i Vijeću o primjeni ove Direktive.

2. Komisija prema potrebi u izvješću uzima u obzir mišljenje Europskoga centra za nadzor rasizma i ksenofobije te stajališta socijalnih partnera i odgovarajućih nevladinih organizacija. U skladu s načelom jednakosti spolova, u ovom će se izvješću između ostalog donijeti procjena utjecaja

poduzetih mjera na žene i muškarce. U svjetlu primljenih podataka, u ovo se izvješće prema potrebi unose prijedlozi za izmjenu i aktualiziranje ove Direktive.

Članak 18.
Stupanje na snagu

Ova Direktiva stupa na snagu na dan objave u *Službenom listu Europskih zajednica*.

Članak 19.

Adresati

Ova je Direktiva upućena državama članicama.
Sastavljeno u Luxembourg 29. lipnja 2000.

Za Vijeće
Predsjednik
M. ARCANJO





Inicijativa i civilna akcija

ICVA Sarajevo
Radićeva 1/II
Telefon: 033 210 201
Faks: 033 668 297
E-mail: icva@bih.net.ba

Web: www.icva-bh.org



PRAVA ZA SVE
učinimo ljudska prava stvarnim

M. Mustafe Bašeskije 12/II
Telefon/Faks: 033 203 070
E-mail: rights_for_all@open.net.ba

Web: www.rightsforall.ba